

Príloha č. 2

Netechnického zhrnutia projektu

Názov projektu: Krvné bunky ako zdroj bioaktívnych látok sprostredkujúcich neuroprotekciiu po globálnej a fokálnej ischemii mozgu.

Číslo konania rozhodnutia o schválení projektu:

Kľúčové slová v projekte (max 5 slov): ischemia mozgu, kondicionovanie, ischemická tolerancia, krv, sekretóm

Účel projektu*:

Základný výskum

Translačný alebo aplikovaný výskum

Regulačné metódy s rutinným používaním (OECD, Výnos MH SR 2/2005 Z. z.)

Ochrana životného prostredia v záujme zdravia alebo welfare ľudí alebo zvierat

Ochrana druhov

Vysokoškolské vzdelávanie, odborné vzdelávanie

Zakladanie kolónií geneticky zmenených zvierat bez ich ďalšieho používania v postupoch

Ak je iný účel projektu, uvedie sa aký

Opísať ciele projektu:

(napr. nie sú ešte výsledky z takéhoto výskumu, nutnosť jeho vykonania z hľadiska vedy , z klinického hľadiska)

Ischemia mozgu predstavuje vážny spoločenský a medicínsky problém, ktorý je na popredných priečkach dôvodu úmrtnosti vekovo staršej populácie a výrazne ovplyvňuje kvalitu života preživších. Aj napriek intenzívnemu výskumu tejto problematiky neexistuje žiadna efektívna terapia vedúca ku zlepšeniu stavu postihnutého. Z dôvodu progresívneho zvyšovania percenta vekovo starších jedincov v rámci populácie sa experimentálny výskum stratégií eliminácie ischemického poškodenia nervového tkaniva stáva vysoko aktuálnym.

Prínos z vykonaného projektu (napr. aký je prínos pre vedu, ľudstvo, zvieratá)

V prípade experimentálneho potvrdenia našej teórie na dvoch najčastejších modeloch mozgovej ischemie veríme, že rôznorodosť stimulov, ktorým budú krvné bunky ex vivo vystavené, nám pomôže identifikovať ten najefektívnejší z hľadiska neuroprotektívneho fenotypu. Zároveň budeme schopní porovnať mieru neuroprotektie s *in vivo* možnosťami kondicionovania. Rovnako predpokladáme, že sa nám podarí spoznať cestu, akou je tento signál prenášaný až na úroveň nervového tkaniva. Táto informácia predstavuje kľúčový bod pre ďalší klinicko-experimentálny výskum. Iba rozlúštenie presného mechanizmu prenosu a akcie faktora navodzujúceho toleranciu umožní aj identifikáciu možných rizík a následné priblíženie konceptu využitia stimulovaných krvných buniek do klinickej praxe. Výsledky predkladaného projektu by mohli mať nadväznosť na biomedicínsky výskum vo viacerých smeroch. Medzi najatraktívnejšie by mohli patriť: 1. Použitie kondicionovania ako priamej intervencie u pacientov postihnutých mozgovou príhodou; 2. Krvná transfúzia „tolerantnej“ krvi pacientovi, ktorému nie je možné aplikovať kondicionovanie, prípadne transfúziou zvýšiť či urýchliť efekt kondicionovania u postihnutého; 3. Využitie sekretómu stimulovaných krvných buniek za účelom aktivácie ischemickej tolerancie; 4. Autológne kondicionovanie v

rôznych formách (aj krvná transfúzia) ako nástroj prevencie u ľudí so zvýšeným rizikom výskytu mozgovej príhody; a mnohé iné.

Druhy použitých zvierat a ich predbežné počty:

V experimentoch budú použité laboratórne potkany (*Rattus norvegicus*) kmeňa Wistar, samce v počte 736 ks a plody (E18) 800ks ako zdroj buniek pre *in vitro* analýzy izolované z maternice gravidnej samice potkana o počte 80 samíc na celú dobu riešenia.

Predpokladaný nepriaznivý vplyv/ujma na použité zvieratá v rámci vykonávania projektu:

Z hľadiska bolestivosti predpokladáme minimálny nepriaznivý vplyv na zvieratá. Operačné procedúry (ischémia mozgu, transfúzia, križová cirkulácia), ktoré budú vykonané skúsenými operátormi, nevyžadujú hrubý zásah do organizmu a dlhodobú rekonvalescenciu. Skupina zvierat bude absolvovať opakované odbery krvi cez permanentný katéter zavedený vo v. jugularis externa a napichnutím chvostovej žily. Tieto zákroky nepredstavujú hrubý zásah do organizmu a nevyžadujú dlhodobú rekonvalescenciu. Ďalšia skupina zvierat bude behaviorálne testovaná neinvazívnymi pamäťovými testami, ktoré nevyžadujú nasledovnú rekonvalescenciu zvierat'a. Z hľadiska prejavov operačných postupov na zvieratách je možné predpokladať krátkodobý vplyv na pamäťové a motorické funkcie.

Predpokladaná úroveň krutosti:

Na základe posudzovaných faktorov (viď tabuľka 1) navrhujeme klasifikáciu krutosti postupu označiť ako „strednú“.

TABUĽKA 1: Kvalifikácia krutosti všetkých manipulácií so zvieratami.

Postup		Klasifikácia krutosti	
Operačný zákrok	Fokálna ischémia	STREDNÁ	
	Globálna ischémia	STREDNÁ	
	Zavedenie permanentného katétra	STREDNÁ	
	Kanulácia v. j. externa	STREDNÁ	
	Preparácia maternice gravidnej samice	STREDNÁ	
	Transfúzia krvných buniek/sekretómu	STREDNÁ	
	Križová cirkulácia dvoch zvierat	STREDNÁ	
Pred- a pooperačná fáza	Navodenie tolerancie	1) mechanické- subletálna ischémia mozgu	STREDNÁ
		Pooperačné prežívania (0 až 3 dni)	STREDNÁ
		Dlhodobé prežívania do 70 dní	SLABÁ
		Odber krvi cez permanentný katéter (do 14 dní)	STREDNÁ
		Odber krvi z chvosta	SLABÁ
		Prežívanie s katétrom (do 14 dní)	STREDNÁ
		per os podanie glukózy	SLABÁ
		i.p. podanie (analgetikum, chlorahydrát, fyziologický roztok s glukózou)	SLABÁ
	Navodenie tolerancie	2) vzdialenej- ischémiou kostrového svalu	SLABÁ
		3) farmakologicky- i.p. dávkou bradykinínu	SLABÁ
	Behaviorálne testovanie	Bedersonov test	SLABÁ
		Morisovo vodné bludisko	SLABÁ
		Barensov test	SLABÁ

Uplatňovanie zásad 3R

1. Nahradenie zvierat:

(Zdôvodnenie použitia zvierat v projekte, zdôvodnenie prečo sa nemôže použiť alternatívna metóda bez použitia zvierat)

Ischémia mozgu a postischemická regenerácia sú procesy dynamické, ťažko predvídateľné a závisiace na mnohých faktoroch. Ischemické poškodenie ovplyvňuje organizmus celosystémovo a naopak, ischémiou narušená homeostáza organizmu spätne vplýva na procesy neurodegenerácie v mozgu. Neexistuje žiaden model ischemického poškodenia nervového tkaniva, ktorý by bol schopný zohľadniť celkový fyziologický aspekt a ktorý by bol klinicky relevantnejší. Z týchto dôvodov nie je možné uskutočniť dané experimenty alternatívnym spôsobom bez použitia zvierat. Potkan laboratórny predstavuje evolučne najnižšiu formu geneticky, biologicky a behaviorálne človeku najbližšiu. Vzhľadom na svoju podobnosť sú vhodným a preferovaným animálnym modelom na navodenie symptómov ľudských patologických stavov s cieľom základného výskumu choroby a liečby.

2. Redukcia počtu zvierat:

(Zdôvodnenie použitia určeného počtu zvierat, akým spôsobom sa použije redukcia, objasnenie toho, že sa použil minimálny možný počet zvierat)

Počet 736 ks samcov a 800ks plodov (E18) ako zdroj buniek pre *in vitro* analýzy izolované z maternice gravidnej samice potkana o počte 80 samíc, bolo stanovené vzhľadom k tomu, že (1) predpokladáme veľkú individuálnu variabilitu výsledkov, z tohto dôvodu plánovaný počet zvierat v skupine je podľa našich doterajších skúseností najnižší vhodný pre získanie štatisticky významných výsledkov; (2) experimentálne skupiny uvedené v prílohe č. 1 sú potrebné na kvalitatívne a kvantitatívne stanovenie poškodenia mozgu a krvných parametrov, určenie protektívneho vplyvu kondicionovania a definovanie biochemickej podstaty navodenia ischemickej tolerancie v organizme; (3) ischémiou poškodené nervové tkanivo nemôže byť použité zároveň na biochemické ako aj histologické a imunohistochemické analýzy; (4) Potreba veľkých objemov krvi pre biochemické, imunocytologické, genomické a proteomické štúdie, *in vitro* testovanie, rovnako ako aj *in vivo* testovanie stimulovaných krvných buniek a sekretómov, si vyžaduje štvornásobné navýšenie počtu zvierat v pozícii donorov krvných buniek; (5) počet zvierat v *in vivo* časti postupov bude zminimalizovaný aplikáciou *in vitro* skríningových analýz, t.j. *in vivo* budú aplikované len vzorky s potvrdeným neuroprotektívnym účinkom *in vitro*.

3. Zjemnenie:

V projekte budú použité samce potkana kmeňa Wistar, čo je štandardný model pre výskum tohto typu. Zvieratá pred zaradením do postupov budú v pravidelnom kontakte s operátorom z dôvodu redukcie stresu z manipulácie. Všetky zákroky, ktoré budú na zvieratách uskutočnené, budú vykonávané skúseným personálom pod celkovou anestéziou, t. j. nebudú pre zvieratá bolestivé. Zvieratám po operácii budú podané analgetiká, v prípade potreby aj počas doby prežívania. Utrpenie zvierat bude denne monitorované a jednotlivé parametre ohodnotené bodovým skóre. Pri dosiahnutí bodového skóre 3 v ktoromkoľvek zo sledovaných parametrov hlavných kritérií (viď obr. 1), bude zviera humane usmrtené letálnou dávkou

chloralhydrátu i.p., pri skóre nad 1 až 2 podanie analgetika prípadne roztoku glukózy. Zvieratá budú umiestnené v kletke po dvoch jedincoch tak, aby nedošlo k narušeniu ich prirodzeného správania. Prostredie vo vaniciach bude obohatené o hračky. Po ukončení pokusu budú jedince humánne usmrtené.

(Vysvetliť výber použitých druhov zvierat, zdôvodnenie použitia zvieratá, objasnenie spôsobu ako sa minimalizuje stres, utrpenie a bolesť zvierat v priebehu vykonávania postupu tak, aby sa dosiahli vedecké ciele projektu)

Projekt bude podliehať opätovnému schvaľovaniu: áno nie